

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

2
0
2
4

No 2

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Elektron nashr. 912 sahifa.

E'lon qilishga 2024-yil 29-fevralda ruxsat etildi.

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Axmedov Sayfullo Normatovich i.f.n., professor, MIM akademiyasi rektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMIB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalendarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d. TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Musyeva Shoira Azimovna, SamDu IS instituti professori
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., TAQU katta o'qituvchisi
Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

MUNDARIJA

Ilm-fanga baxshida umr Baxtiyor Islamov	10
Kichik biznesni rivojlantirishda “yashil” iqtisodiyotni keng tatbiq qilishning ahamiyati Gulnora Abdurahmonova Kalandarovna, Sanjar Baxodirovich G’oipnazarov	12
Brand Capital as a Determinant of Institutional Prestige and Student Choice in the Higher Education System Zufarova Nozima Gulamididovna	18
Inson va atrof-muhit dialektikasi: nomutanosiblik ko’rsatkichlari va ekologik muammolar Butaboyev Maxammadjon Tuychiyevich, Maxmudov Nosir Maxmudovich	26
Yashil budjetlashtirish va uni O‘zbekistonda joriy etish istiqbollari Meyliev Obid Raxmatullayevich, Gofurova Kamola Xayrulla qizi	32
Iqtisodiyotda ta’lim va fan integratsiyasining asosiy yo’nalishlari Yormatov Ilmidin Toshmatovich	37
Transport vositalari va yo’llar turizm transport infratuzilmasini rivojlantirishning muhim omilidir Agzamov Shaxboz Akmalovich	41
Bank xizmatlarini raqamlashtirish orqali samaradorligini oshirish A. X. Salamov	46
Biznes-reja baliqchilik xo’jaligi rivojlanishi uchun asos sifatida Dosmurotova Shaxista Kengashovna	50
Mamlakatning investitsiyaviy jozibadorligi va uning lizing munosabatlari rivojlanishi bilan bog’liqligi Axmediyeva Aliya Toxtarovna	57
Turizmni rivojlantirish imkoniyatlari Ziyadullayev Ilhom Narkabilovich	65
Tijorat banklari depozit operatsiyalari samaradorligini oshirish muammolari va ularni bartaraf etish yo’llari Shamsiyev Nodir Muratovich	69
Hududlarni rivojlantirishda xorijiy investitsiyalarning samaradorligini oshirish masalalari Shagzatov Oybek bahodirovich	74
Hududlar biznes muhitini rivojlantirish va samarali boshqarish yo’nalishlari Davlatov Sanjar Abdimannonovich	78
Ijtimoiy rivojlanish xulq-atvor paradigmasida yoshlarning tadbirkorlik faoliyatini tartibga solishning nazariy asoslari Mirzatov Baxtiyor Toxirovich	82
Korxonalar innovatsion faoliyatida raqamli transformatsiyaning muhim yo’nalishlari Yuldasheva Kamola Miraliyevna	86
O‘zbekistonda agroturizmni rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish (Buxoro viloyati misolida) Yoriyeva Farangiz Murodillayevna	91
Innovatsion tadbirkorlik muhitini kompleks baholashda xalqaro tashkilotlar tajribasi Nazarova Umida Avazovna	96
Turizm faoliyatini davlat tomonidan tartibga solish samaradorligini oshirishning ayrim usullari Mirzaxodjayev Alisher Botirovich	100
Globalashuv sharoitida transchegaraviy suv resurslardan samarali foydalanishni boshqirish Mirzayev Musurmon Umidullayevich	105
Surxondaro viloyati iqtisodiyotida kichik biznes va tadbirkorlikning o’rni va ahamiyati Fayziyeva Aziza Azamat qizi	110
Ta’lim muassasalarida xarajatlarni moliyaviy nazorat etishning samaradorligi tahlili Eshonqulov Davlatjon Rajabboyevich	115
Ta’minot zanjirini boshqarishda transport logistikasi usullarini takomillashtirish Zoxidova Nazokat Berdimurot qizi	121
Blokcheyn texnologiyasida xavfsizlik masalalari Mamadiyarov Zokir Toshtemirovich	125

Развитие цифровой трансформации банковского сектора Республики Узбекистан.....	131
Абдурахманова Матлуба Махамадаминовна	
Asosiy fondlarni hisoblash va baholash usullarini takomillashtirish istiqbollari.....	137
Rixsimbayev Odiljon Qobiljonovich	
Marketingda tovar harakati tizimini optimallashtirish va modellashtirish.....	143
Sherzod Xolmurodovich Pardayev, Kamola Abdujabborovna Pardayeva	
Iqtisodiy rivojlanish uchun strategik taqsimlash strategiyalari: Investitsion Fond Portfellarning qiyosiy tahlili.....	150
Sultonboeva Munira bahodirovna	
Soliq munosabatlarining ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati: ilmiy-nazariy qarashlar.....	156
Axrorov Zarif Oripovich, Saidmurodov Feruz Sodiqjon o'g'li	
Взаимосвязь инвестиционной стратегии с оценкой эффективности инвестиционного проекта.....	161
С. С. Алиева, А. Назаров	
Erkin iqtisodiy zonalarning faoliyati va boshqaruv mexanizmini takomillashtirish.....	169
Sheraliyeva Saida Azatovna	
Xizmat safari xarajatlari hisobining huquqiy asoslari.....	172
Ergashev Sarvar Xudoynazarovich	
Инклюзивное образование и его особенности.....	177
Зайнутдинова Умида Джалоловна	
Jismoniy shaxslarning mol-mulk va yer soliqlarini hisoblash va undirish samaradorligini oshirish yo'llari.....	181
Qurbonov Muxiddin Abdullayevich	
Mamlakatda soliq qarzdorligi vujudga kelishining asosiy sabablari va ularni qisqartirish yo'llari.....	186
Hakimov Ulug'bek Furqat o'g'li	
Mulk qiymatini baholash tushunchasi, baholash obyektlari, baholanadigan qiymat turlari.....	190
Izbosarov Boburjon Bahriddinovich, Yoqubboyev Ilhomjon G'ulomjon o'g'li	
O'zbekistonda sug'urta xizmatlarining zamonaviy transformatsiyasi.....	195
G. Adilova	
Biznes subyektlarida samaradorlik masalalarini o'yinlar nazariyasi usuli bilan baholash.....	199
Mardiyev Nurali	
Yengil sanoatda "lean production" konsepsiyasini tatbiq etishning amaliy jihatlari.....	205
Yaxyayeva Inobat Karimovna	
Soliq salohiyatini baholash usullari va ularning tadbirkorlik subyektlari faoliyatiga ta'siri tahlili.....	209
Borotov Sharofiddin Jumaqul o'g'li	
Ko'chmas mulk bozorini baholashning institutsional asoslari.....	215
Ishonqulov Nizamjon Fayzullayevich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida turizm xizmatlarini rivojlantirishning asosiy yo'nalishlari.....	223
Amriyeva Shaxzoda Shuxratovna	
O'zbekistonning bank-moliya tizimi hamda unda Islom moliyasi instrumentlarini jalb etishdagi joriy tendensiyalar.....	228
Eshimov Alisher Dasmurodovich	
Tashqi savdoda notarif usullarni qo'llashning iqtisodiy oqibatlarini aniqlash metodologiyasi (rivojlangan davlatlar tajribasi).....	236
Norqobilov Akobir Iso o'g'li	
Reklama xizmatlari va uning subyektlar samaradorligini oshirishdagi imkoniyatlari.....	242
Rabbimov Elbek Abdulloyevich	
Ijtimoiy siyosatni amalga oshirishda sog'liqni saqlash tizimini moliyalashtirish asoslari.....	247
Imonqulov Nuriddin Qo'shmon o'g'li	
Tijorat banklari biznes ekotizimini rivojlantirishning nazariy asoslari.....	252
Shoymardonov Orziqul Jo'ra o'g'li	
Majburiy tibbiy sug'urtaning vujudga kelishi va o'ziga xos xususiyatlari.....	258
Kenjayev Soxib Sayfiyevich	
O'zbekiston Respublikasida zamonaviy soliq ma'murchiligini joriy etish orqali budjet-soliq siyosati samaradorligini yanada oshirish.....	262
Yuldasheva Shaxnoza Xojiakbar qizi	
Jahon iqtisodiyotining barqaror rivojlanishida derivativlar bozorining roli.....	268
Shokirov Mirkamol Mirolim o'g'li	

Boshqaruv hisobida mas'uliyat markazlarini tashkil etish masalalari	276
Sobirov Otabek Olimjonovich	
Davlat moliyasini boshqarishda moliyaviy nazorat usullaridan samarali foydalanish yo'llari	279
Kultayev Farxod Shavkatovich	
Tijorat banklari foydasi va rentabillik ko'rsatkichlariga ta'sir etuvchi omillar tahlilini takomillashtirish	283
Normo'minov Temurbek Sheraliyevich	
O'zbekiston Respublikasida tijorat banklari aktivlar sifatini oshirish yo'llari	286
To'ychiyev Otabek Shamshiyevich	
Venchr kapitalining mohiyati va O'zbekistonda venchr tizimini rivojlantirishning institutsional asoslari.....	290
Tadjibayeva Nigora Gulomjonovna	
Innovatsiyalar: zamonaviy iqtisodiyot uchun innovatsion faoliyatni qo'llab-quvvatlash zarurati.....	295
Malikova Dilrabo Muminovna, Tursunov Jahongir Ulug'bek o'g'li	
Budjet daromadlarining shakllanishida egri soliqlarning ta'sirini ko'p omilli ekonometrik modellashtirishda tahlil qilish.....	299
Abdunazarova Shahnoza Norqo'chqor qizi	
Aksiyadorlik jamiyatlarida investitsion jozibadorlikni oshirish yo'llari	304
Abdullayev Boburjon Akbaraliyevich	
Barcha tadbirkorlik subyektlariga teng raqobat sharoitini yaratishda soliq imtiyozlarining o'rni	308
Akbarov Akmalxon Akrom o'g'li	
Hisob siyosati va unda biologik aktivlar hisobini yoritib berish tartibini takomillashtirish	312
Mirzayeva Nargiza Batirovna	
Talabalarining oilali bo'lishiga ta'sir etuvchi omillarga iqtisodiy baholashda yangicha yondashuv.....	316
O. U. Shomurodov, A. A. Suyarov, Z. U. Uroqov, J. S. Urazov, A. T. Ablahatov	
Ways to Use the Experience of Foreign Countries in Creating a Beneficial Business Environment for Entrepreneurship And Improving Taxation.....	321
Mukhlisa Ikramova	
Aholi turmush darajasini oshirishda moliyaviy savodxonlikning o'rni va iqtisodiy rivojlanishga ta'siri	327
Yusupov Muhammadali Soxib o'g'li, J.D. Xojiyev	
Temir yo'l sanoat korxonalarida ijtimoiy-mehnat munosabatlarini boshqarish bo'yicha xorijiy tajriba.....	331
Kadirova Sharofat Amonovna	
Механизм внедрения аутсорсинговой деятельности в АО “Ўзтемирўйўлўловчи”	334
Н. Э. Кахарова	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni yanada rivojlantirish investitsiyalarni jalb qilishda xorijiy mamlakatlar tajribasi	339
Sharipov Bobur Anvar o'g'li	
“STEKLOPLASTIK” MJCHning bozordagi strategik holatini tahlil qilish.....	344
Musyeva Shoira Azimovna	
Agrar sektorda ekologik toza mahsulotlarni ishlab chiqarishning nazariy masalalari.....	350
M. Sh. Nazarova, Z. S. Kazakova	
Methodological Foundations of Bank Lending and Classification of Factors Affecting the Features of Obtaining Loans.....	355
Raxmanova Laylo bahodirovna, A. Karimova	
Agrosanoat klasterlarda tovar-moddiy zaxiralar samaradorligini KPI orqali baholash uslubiyati	359
Toshpo'latov Azizbek Shermuxamadovich	
Faol tadbirkorlar faoliyatida kambag'al oilalarni iqtisodiy-ijtimoiy holatini yaxshilash imkoniyatlari.....	364
Salamov Ibrohim, Nazarova Maryam Sharifovna, Kazakova Zulayxo Saloxiddinovna, Jonibekov Faxriddin Beknazarovich, Kudratov Rizo Turdibayevich, Ulmasova Oygul Baxtiyorovna, Xamdama Nasiba Ablakulovna, Xudayberdiyeva Ma'rifat Umarovna	
Xo'jalik yurituvchi subyektlar strategiyasi tahlilining o'ziga xos xususiyatlari	371
Tursunova Shaxnoza Farxod qizi	
Процессы цифровизации АО “Hududgazta'minot”	375
Хусанов Кахрамон Нишонович	
O'zbekistonda aholi turmush darajasini oshirish yo'llari.....	380
Abdullayeva Madina Kamilovna, Eldorbekov G'ofurbek Iskandarbek o'g'li	
Aholi farovonligini oshirishda tadbirkorlik subyektlari uchun kredit tizimini takomillashtirish mexanizmi.....	383
Bobayev Isroiljon Abdinabiyevich	

Mamlakatga jalb qilingan xorijiy kapitalning tovarlar va xizmatlar importi salohiyatiga ta'sirini ekonometrik modellar bilan baholash.....	388
Saydullayev Azamat Jo'raqul o'g'li	
O'zbekistonda bank xizmatlari raqobatbardoshligini baholash mazmuni va o'ziga xos xususiyatlari.....	396
Sh. Madraimov	
Kapital bozorida sug'urta kompaniyalar institutsional investor sifatida.....	399
Xasanova Lola Mamasharifovna	
Yangi O'zbekiston strategiyasida institutsional islohotlarni yanada chuqurlashtirish va ko'p funksiyali raqamlashtirishning ilmiy asoslari.....	402
B. B. Berkinov	
O'zbekiston Respublikasi tijorat banklari orqali jinoiy yo'l bilan olingan daromadlarni legallashtirish mexanizmlari.....	411
G'afurov Umidjon Bahodir o'g'li	
Rivojlangan mamlakatlarda keksa fuqarolarning bandligini oshirish kam ta'minlangan aholi qatlamini qo'llab-quvvatlash usuli sifatida (Yaponiya tajribasi misolida).....	415
Karimov Bekzodjon Ixomovich	
Tashqi savdoni oshirishda boj-tarif siyosatini takomillashtirish mexanizmlari.....	422
Pardayev Ilhomjon G'ulomjon o'g'li	
Финансы или корпоративные финансы.....	428
Уринов Бобур Насиллоевич	
In Ensuring Economic Development in the Country Green Economy and its Features.....	434
Akhunova Shakhistakhon Nomonjanovna, Abdusattorova Mokhirabonu Abdugoppor kizi	
Tijorat banklarining investitsiya faoliyatini rivojlantirish yo'nalishlari.....	439
Jo'rayev O'ktam Panji o'g'li	
Сокращение уровня бедности в Узбекистане.....	445
Амирджанова Ситора Суннат кизи	
Paxtachilik sohasida ishlab chiqarish jarayonlari samaradorligini oshirishning innovatsion yechimlari va uning foydaga ta'sirini baholash.....	450
S. B. Inoyatov	
Tijorat banklarida muammoli kreditlar bilan ishlash amaliyotidagi muammolar va ularni barataraf etish yo'llari.....	455
Maxmudov Rahimjon Hamid o'g'li	
Mahalliy budjet daromadlarining nazariy va ilmiy asoslari.....	462
Ollokulova Feruza Mansurovna	
Kambag'allikni qisqartirish – aholi turmush farovonligini ta'minlashning muhim omili.....	465
Usmanov Baxodir Baxtiyorovich	
Raqamli marketingni rivojlantirish zaruriyati.....	471
Xalmuxamedova Zebaxon Babaxanovna	
Tijorat banklari o'rtasidagi raqobatni rivojlantirish orqali fond bozorida aksiyalar narxini barqarorligini ta'minlash istiqbollari.....	475
M. Yuldosheva	
Konchilik sanoati korxonalarida innovatsion faoliyatni rivojlantirish mexanizmlarining ilmiy-nazariy asoslari.....	482
Kurbanova Mehriniso Nematjanovna	
O'zbekistonda banklar moliyaviy xizmatlari va ular sifatining amaldagi holati tahlili.....	489
Mirzayev Mirza Abdullayevich	
Oliy ta'lim muassasalarining iqtisodiy samaradorlikning raqobatbardoshligini institutsional tahlil qilish mexanizmi.....	494
Saydullayeva Saodat Abdumajidovna	
Integrasiya sharoitida to'qimachilik sanoatining rivojlanishi.....	501
Ziyayeva Muhtasar Mansurdjanovna	
Auditorlik tekshiruvini tashkil etish va o'tkazish jarayonlarini takomillashtirish.....	505
Karamatova Noiba Husnitdinovna	
Davlatning iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashning nazariy jihatlari.....	512
Mamatov Mamajan Axmadjonovich	
Экономическое сознание и экономическое мышление: теоретический анализ.....	519
Пардаев Мамаюнус Каршибаевич, Мухаммедов Мурод Мухаммедович	

O'zbekiston respublikasi tijorat banklari tomonidan qurilish korxonalarini kreditlashni takomillashtirish yo'llari	524
Sultonov Baxram Begdullayevich	
Роль искусственного интеллекта в современных технологиях медиаобразования в высших учебных заведениях.....	528
Самигова Гуландом Абдужаббаровна	
Talabalarga moliyaviy yordam dasturlari va ularning ta'lim sifatiga ta'siri	536
Mirzayeva Muhlisa Ubaydullo qizi	
Mintaqaviy investitsion jozibadorlik va investitsion siyosat: nazariy talqin	541
Muminov Akmal Tulkunovich	
Mamlakatni ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotida oliy ta'lim tizimining ta'siri	545
Nasimov Adiz Azamat o'g'li, Baxtiyorova Jasmina Jasurovna, Axrorov Zarif Oripovich	
Respublikada fermer xo'jaliklarga xizmat ko'rsatishni rivojlantirish va agroxizmatlar bozorini davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash imkoniyatlari	550
Shukurov Ilxom Safarboyevich	
Turli mamlakatlarda oliy ta'limni moliyalashtirish yo'llari	557
Umarova Moxigul Maxmayunus qizi	
Dehqonchilikni innovatsion asosda rivojlantirishning xorijiy tajribasi.....	562
Yuldashev G'iyos Turabekovich	
Tijorat bank xizmat turlarini islomiy bank xizmatlari orqali rivojlantirish istiqbollari	566
Bayjanova Gozsal Sarsengaliyevna	
Qishloq xo'jaligi mahsulotini baholash va hisobga olishning uslubiy jihatlarini takomillashtirish	572
Boltayev Abror Sayitmuradovich	
Секреты интересного урока в начальной школе.....	579
Гараева Олеся Владимировна	
Iqtisodiyotni barqaror rivojlanishda yashil iqtisodiyotning o'rni.....	582
Ibragimova Gulchehra Toxirovna	
Mahsulot va xizmatlarni raqamli transformatsiyasini amalga oshirish algoritmi.....	586
Kucharov Abrorjon Sobirjanovich, Bobojonov Azizjon Babaxanovich, Abdurakhmonov Abdumalik Abdurashidovich	
O'zbekiston Respublikasining soliq tizimi mamlakatda yashirin iqtisodiyot ulushini qisqartirish vositasi sifatida.....	593
Nabiyev Feruz Nurmurodovich	
Fundamentals of Innovative Management and its Organizational Control	599
Akramova Aziza Abduvohidovna, Maqsudov Bunyod Abdusamatovich	
Moliyaviy menejment tizimini rivojlantirishda raqamli marketingdan foydalanishning afzalliklari.....	604
Sobirjonov Sanjar Sobirjonovich	
Оценка экономической эффективности использования фотоэлектрической тепловой установки.....	608
Жураев Ислон Рахматович, Юлдошев Исроил Абриевич, Жураева Зухра Исламовна	
Ilmiy darajali kadrlar tayyorlash sohasida xalqaro tajriba.....	614
Fazliddinov Shohruh Shamsiddinovich	
Turizm infratuzilmasi va uning tarkibiy tuzilishi	621
Po'latov Ma'murjon Murodjon o'g'li	
Oliy ta'lim xizmatlari bozorining rivojlanishi sabablari.....	625
Abdukadirova Kamola Azimovna	
Mintaqada turizm sohasini rivojlantirishda xorijiy mamlakatlar tajribalari.....	629
Isomiddinov Inomjon Qurvonali o'g'li	
Ichki turizmni rivojlantirish bo'yicha infrastruktura holati.....	636
Dehqonov Burxon Rustamovich	
Soliqqa tortish maqsadida kadastr qiymatlarini aniqlash mexanizmlarini takomillashtirish yo'llari.....	642
Kamilov Abror Anvarovich	
O'zbekistonda uylarning energiya samaradorligini oshirish.....	647
Dodiyev Fozil O'tkurovich	
O'zbekistonda talant menejmentni tatbiq etish istiqbollari.....	653
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida tibbiyot sohasini moliyalashtirish istiqbollari.....	658
Muxammadiyev Ramz Zoirjon o'g'li	

Bulutli texnologiyalardan foydalangan holda resurs xarajatlarini optimallashtirish: tahlil va boshqarish	663
Saitkamolov Muxammadxo'ja Sobirxo'ja o'g'li, Karabayev Rustam Zafarovich	
Milliy iqtisodiyotni rivojlanishida sug'urta institutlarining tutgan o'рни.....	673
K. A. Sharipov, D. Jo'rayev	
Tadbirkorlik nazariyasining evolyutsion talqini.....	678
Aripov Oybek Abdullayevich	
Enhance Export Potential of Private Entrepreneurship and Small Venture.....	683
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi	
Mintaqa barqaror rivojlanishini cheklovchi ekologik omillar tahlili.....	690
Adilova Marg'uba Tursunaliyevna	
Improving the Efficiency of Industrial Enterprise Activities in the Age of Digital Technologies	698
Avloqulova Sadoqat Sobirjon qizi	
A study of green marketing practices in the retail industry – Advantages and disadvantages.....	705
Davronova Zilola Gulomovna	
Tijorat banklarining korporativ xizmatlarini transformatsiyalash jarayonini rivojlantirish.....	709
Farmanova O'g'li Aliqul qizi	
Davlat moliyaviy nazorat tizimini rivojlantirish istiqbollari.....	715
Maxmudov Azamat Normuradovich	
Xorijiy banklarning moliya injiniringi mahsulotlari va rivojlanish istiqbollari	721
Saipnazarov Sherbek Shaylavbekovich	
O'zbekistonda turizm xizmatlari imkoniyatlari: muammo va yechimlar	727
Fayziyev Oybek Raximovich, Xalikov Saydilla Abdraxmanovich	
Sanoat klasterlarini shakllanishining simulyatsiya modelini yaratish	734
Xakimov Ziyodulla Axmadovich, Axmedova Rayxona Jasurbek qizi	
Hududlarni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning xususiyatlari va ustuvor yo'nalishlari	741
Tolibjon Qazaqov Sharifjon o'g'li	
Raqamli iqtisodiyotda zamonaviy texnika va texnologiyalarning xususiyatlari.....	747
Xusanov Ulugbek Nishanovich	
Biologik aktivlar va qishloq xo'jaligi mahsuloti joriy hisobini tashkil etish bo'yicha xorijiy tajribalar	752
Yusupova Mahfuza Baxtiyor qizi	
Mulkchilikning iqtisodiyotdagi ahamiyatini qiyosiy tahlil qilish (O'zbekiston va Shvetsiya misolida).....	757
Odil Norboyev	
Ipoteka krediti riskining ayrim nazariy jihatlari.....	761
Xamraqulova Gulnozaxon Faxriddin qizi	
Xalqaro turizm bozorining rivojlanish tendensiyalari va unda O'zbekistonning ishtiroki.....	764
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, Bobobekova Nargiza Baxtiyorovna	
Tijorat banklari fond bozoridagi aksiyalar narxini o'zgarishini ebo moduli orqali aniqlashning ekonometrik tahlili.....	769
Yuldoshova Manzura Ollashkurovna	
Organizational mechanism of sustainable development of the tourism industry, role and application of technologies.....	780
Sayfutdinov Shuxratjon Sultonovich	
Banklarda risklarni diversifikatsiyalashning mohiyati va ahamiyati	787
Baxriddinov Sharofiddin	
Davlat oliy ta'lim muassasalarida daromad va harajatlarning o'zaro mutanosibligi.....	793
Gafurov Anvar Bazarbayevich	
To'g'ridan to'g'ri xorijiy investitsiyalarning O'zbekiston iqtisodiyotiga ta'siri: tahlil va istiqbollar.....	799
Raxmanov Bekzod Ibragimovich	
Инновационный и развивающий менеджмент в сфере услуг	803
Axmatova Moxigul Erkinovna	
Ishsizlarni kasb-hunarga o'qitish asosida raqobatbardoshligini oshirish	807
Bakiyeva Iroda Akbarovna	
Dehqon xo'jaliklarida yetishtirilgan grek yong'og'ini iste'molchilarga yetkazib berish yo'llari	811
Inobatov Abror Boshlarovich	
Комплаенс и риск менеджмент в международных гуманитарных организациях	817
Muxamedjanov Bahodir Kaхраmonovich	
Ipakchilik korxonalarida innovatsion faoliyatni boshqarishning o'ziga xos xususiyatlari.....	822
Aliyeva Nodiraxon Abdumalikovna	

Soliqlarning yig'iluvchanligi va unga ta'sir etuvchi omillar tahlili.....	826
Abdurasulov Alisher Abdurasulovich	
Soliq islohotlari: u qanday bo'lishi kerak?	831
Hotamov Alisher Farxodovich	
Анализ операционных процессов экспорто-ориентированных хлопково-текстильных кластеров.....	837
Джурабаев Отабек Джурабаевич	
Ish bilan bandlikni sifat xususiyatlari asosida baholashga zarurat: ilmiy-nazariy yondashuvlar	842
Qurbonov Samandar Pulatovich	
Technology of Formation of Profession-Oriented Communication Competences in Training of Future Specialists in Higher Education Institutions.....	848
Rajapov Sulaymon	
Improving The Methodology of Developing Professional and Communicative Skills in Future Economists (In the Case of Teaching English).....	852
Samandarova Nargiza	
Sanoat mahsulotlarining raqobatbardoshligini oshirishda innovatsion texnoparklardan foydalanish muvaffaqiyatiga ta'sir etuvchi omillar.....	860
Sobirxonov Akbarxon Aziz-o'g'li	
Oziq-ovqat sanoati korxonalarida investitsion salohiyatni shakllantirishning mazmuni va ahamiyati	865
Xamrayev Nodirbek Ravshanovich	
O'zbekistonning moliyaviy siyosati: tarkibiy tuzilishi va tahlili	872
Jabborova Dilafuz Sodiq qizi	
Institutsional islohotlarni chuqurlashtirish sharoitida lizing investitsiyalarini rivojlantirishning nazariy-uslubiy jihatlari	879
Axmediyeva Aliya Toxtarovna	
Hududlar rivojlanishini ta'minlashda erkin iqtisodiy zonalarining ahamiyati.....	885
Salomat Norova	
Yo'lovchi tashish xizmatlari sohasida korxonalar faoliyatini strategik rejalashtirishga ta'sir etuvchi omillari tahlili.....	889
Abarov Mashxurbek Ismonaliyevich, Pulatova Gulchexra Erkinovna	
Andarrayting xizmatining AQSh sug'urta bozorida tutgan o'rni	895
Qarshiyev Daniyar Eshpulatovich	
Konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobotlarni tuzishda aktivlarni qadrsizlanishga tekshirish	900
Tojiyev Behzod Bekmurod o'g'li	
Yangi O'zbekiston iqtisodiyotida kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish – muhim yo'nalish.....	904
Dushaboyev Mirjalol	

ANDERRYAYTING XIZMATINING AQSH SUG'URTA BOZORIDA TUTGAN O'RNI

Qarshiyev Daniyar Eshpulatovich

Iqtisodiyot fanlari falsafa doktori (PhD), ISFT Instituti katta o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada AQSHda sug'urta anderryaytingining sug'urta faoliyatidagi o'rni tahlil qilingan. Sug'urtada anderryayting xizmatini o'rni va uni takomillashtirish zarurligi asoslangan. Sug'urta kompaniyalarini moliyaviy barqarorlik omillari ichida sug'urta anderryayting xizmatining muhimligi o'rganilgan.

Kalit so'zlar: sug'urta faoliyati, sug'urta kompaniyasi, sug'urta anderryaytingi, sug'urtada anderryayting funksiyalari, anderryayter vazifalari, anderryayter huquqi.

Abstract: This article analyzes the role of underwriting in the US insurance industry. The role of underwriting services in insurance and the need for its improvement are substantiated. The importance of insurance underwriting services among the factors of financial stability of insurance companies has been studied.

Key words: insurance activity, insurance company, insurance underwriting, underwriting functions in insurance, responsibilities of the underwriter, rights of the underwriter.

Аннотация: В данной статье анализируется роль андеррайтинга в страховой отрасли США. Обоснована роль андеррайтинговой услуги в страховании и необходимость ее совершенствования. Изучено значение страховых андеррайтинговых услуг среди факторов финансовой устойчивости страховых компаний.

Ключевые слова: страховая деятельность, страховая компания, страховое андеррайтинг, андеррайтинговые функции в страховании, обязанности андеррайтера, права андеррайтера.

KIRISH

Jahonda yuz berayotgan globallashuv jarayonida mamlakatlar iqtisodiy taraqqiyotida sug'urta sohasining ahamiyati muhim hisoblanadi. Mamlakat sug'urta bozorida faoliyat yurituvchi sug'urta kompaniyalarini moliyaviy barqarorligi sug'urtalanuvchilarni risklardan himoyalashtirish tizimini takomillashtirib, sug'urta ta'rif stavkalarini quyi chegaralaridan foydalanish imkoniyatlarini oshiradi. Jaxonda yuz berayotgan iqlim o'zgarishlarining ta'siri natijasida dunyoning barcha hududlarida ekologik va tabiiy stixiyali xavf-xatarlar ortmoqda va albatta bu xavf-xatarlarni ortishi sug'urta xizmatlarini narxini oshishiga ta'sir etmoqda. Xalqaro sug'urta bozorining eng yirik ishtirokchisi sanalmish AQSH sug'urta bozorida dunyo bo'ylab sug'urta xavf-xatarlarini ortishi va sug'urta ta'rif stavkalarini yuqorilashi fonida sug'urta kompaniyalarini moliyaviy barqarorligiga ijobiy ta'sir etuvchi anderryayting xizmatining ahamiyati oshmoqda va bu jarayonlar AQSH sug'urta bozorida ta'rif siyosatiga ijobiy ta'sir etmoqda.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

Sug'urta sohasida anderryayting xizmatini tashkil etish va uning mohiyatini kengaytirish, sug'urta anderryayterlari uchun belgilangan meyorlarni belgilash, sug'urtada anderryayting siyosatini amalga oshirish, anderryayting strategiyasi kabi muammolarni nazariy va amaliy jarayonlarni o'rganish bo'yicha A.P.Arxiyov, K.G.Voliy, S.A.Osenko, O.N.Kozlov, V.V.Shaxov, S.L.Yefimov, A.Siganov, N.S.Yaroshenko va boshqalar tomonidan ilmiy tadqiqotlar olib borilgan bo'lib biz bu boradagi ilmiy ishlarni tahlil qildik.

TAHLIL VA NATIJALAR

Dunyodagi global o'zgarishlar ishlab chiqarish va iste'mol jarayonlaridan tortib ushbu iqtisodiy faoliyatni tashkil qilish va amalga oshirish jarayonlaridagi turli xavf-xatarlardan sug'urtaviy himoyani mukammal darajada tashkil etishni talab qilmoqda. Insoniyat yaralibdiki uni o'rab turgan atrof muhitdagi turli xodisalar unga salbiy va ijobiy ta'sirini ko'rsatadi. Salbiy ta'sir insoniyatni turli ko'rinishdagi moliyaviy yo'qotishlari bilan xarakterlanadi. Ushbu moliyaviy yo'qotishlardan himoyalanih maqsadida dastlab o'zaro sug'urtalash jamiyatlari tashkil etilgan bo'lib, insoniyat taraqqiy etgan sari zamonaviy sug'urta jamiyatlari shakllana boshladi. Sug'urta faoliyatini amalga oshirishni asosiy maqsadi xavf-xatarni baholash va boshqarish hisoblanadi. Sug'urta xizmatini tashkil etishda xavf-xatarni yuz berish ehtimolligini o'rganuvchi aktuariylar xizmati bilan paralel ravishda anderrayting xizmati ham mavjud bo'lib, ushbu xizmat orqali xavf-xatar sug'urtaga yoki qabul qilinadi yoki qabul qilinmaydi. Sug'urta faoliyatida anderrayting xizmati muhim ahamiyat kasb etib sug'urta xizmatiga talabgor bo'lgan har qanday subyekt sug'urta agenti uchun moliyaviy manfaat hisoblanadi lekin sug'urta anderrayteri uchun bu moliyaviy manfaat hisoblanmaydi chunki sug'urta portfelini muvozanatini saqlash maqsadida sug'urta anderrayteri sug'urta xizmatiga talabgor bo'lgan subyektni qabul qilish yoki qilmaslik qarorini chiqaradi. Rossiyalik olim A.P.Arhipov "Sug'urta anderraytingi sug'urtaning kvintessensiyasi ya'ni asosiy mag'izidir"¹ - degan fikrlarni berib o'tgan. Sug'urtaga qabul qilinadigan xavf-xatarni sodir bo'lish ehtimolligi aktuariylar tomonidan berilgan xulosaga asosan shakllanib, aktuariy xulosasi sug'urta ta'rif stavkasini quyi va yuqori chegaralarini belgilab beradi. Sug'urtaga xavf-xatarni qabul qilish bo'yicha qarorni sug'urta kompaniyasini moliyaviy ahvolidan va sug'urtalovchilar o'rtasidagi raqobat omilidan kelib chiqib sug'urta anderrayterlari qabul qiladi. Aynan sug'urta anderraytingi orqali sug'urtaning iqtisodiy mohiyati va xavf-xatar funksiyasi ifodalanadi.

Sug'urta xizmatlarini qanchalik mukammal rivojlanganligi o'sha mamlakat sug'urta bozorining xalqaro sug'urta bozordagi ulushi bilan aniqlashtirish mumkin. Sug'urta bozori ishtirokchilari hisoblanuvchi sug'urta kompaniyalarini moliyaviy barqarorligi va ularni xalqaro sug'urta bozorida o'rni mamlakat sug'urta bozoriga baho berishga ta'sir etuvchi omillardan biridir. Sug'urta bozorida sug'urta kompaniyalari sug'urta xizmatlarini takomillashtirishlari uchun zamonaviy instrumentlardan foydalanmoqda. AQSH Yaponiya Xitoy kabi rivojlangan iqtisodiyotga ega bo'lgan davlatlarni sug'urta bozorida sug'urtani takomillashtiruvchi instrumentlardan keng foydalanilmoqda. Zamonaviy sug'urta instrumentlari sifatida biz sug'urtada anderrayting xizmatini, aktuariylar xizmatini va "insurtech" sug'urta texnologiyalarini tushinishimiz mumkin. Sug'urta faoliyatida sug'urta anderrayterlari, sug'urta aktuariylari va sug'urta texnologiyalarini ahamiyati oshib borayotganligini mamlakat sug'urta bozorining dunyo sug'urta bozorida ulushi bilan o'lchashimiz mumkin. Dunyo sug'urta bozorida ulushi yuqori bo'lgan mamlakatlardan biri Xitoyda sug'urta texnologiyalari muhim rivojlanish omili bo'lib, so'nggi yillarda sezilarli o'sishni qayd etgan "moliyaviy texnologiyalar" sektori bilan bir qatorda jadal rivojlanmoqda. "Alibaba Ant Group" va "Tencent" kabi texnologiya gigantlari milliarddan ortiq iste'molchilarga moliyaviy xizmatlar ko'rsatadi va sug'urta mahsulotlari ushbu mahsulot portfelining bir qismi hisoblanadi. Sug'urtaning barcha asosiy turlari orasida onlayn sug'urta mukofotlarining qiymati oshmoqda va sezilarli darajada o'sish sur'atlariga ega.

Sug'urta texnologiyalari sug'urta xarajatlarini kamaytirib, iste'molchilar uchun kirish to'siqlarini ham yo'qotishga xizmat qiladi. Katta ma'lumotlar va sun'iy intellekt texnologiyasidan foydalangan holda, sug'urta provayderlari iste'molchilarning shaxsiy xavf-xatarlarini baholashga asoslangan shaxsiy sug'urta polislarini inson ishtirokisiz taklif qilishlari mumkin.

So'nggi yillarda dunyo bo'ylab yig'ilayotgan sug'urta mukofatlari ulushi asosan 20 ta davlatning hissasiga to'g'ri kelmoqda.

O'rni	Mamlakat nomi	Dunyo bo'yicha ulush foizlarda	
		2023-yil	2022-yil
1	AQSH	40,6%	39,6%
2	Xitoy	10,1%	10,4%
3	Yaponiya	5,9%	6,6%
4	Buyuk Britaniya	5,8%	5,4%
5	Fransiya	4,3%	3,8%

¹ A.П.Архипов "Страховой андеррайтинг" Учебник.Москва. Юрайт. 2014 год

6	Germaniya	4,0%	4,1%
7	Janubiy Koreya	2,8%	3,0%
8	Italiya	2,8%	2,7%
9	Kanada	2,4%	2,2%
10	Hindiston	1,9%	1,8%
11	Tayvan	1,7%	1,8%
12	Niderlandiya	1,4%	1,4%
13	Ispaniya	1,1%	1,1%
14	Avstraliya	1,1%	1,0%
15	Gonkong	1,1%	1,2%
16	Irlandiya	0,9%	0,8%
17	Braziliya	0,9%	0,9%
18	Shveysariya	0,8%	0,9%
19	Janubiy Afrika	0,7%	0,7%
20	Luksemburg	0,7%	0,6%
Top 20 ta sug'urta bozor.		90,0%	90,4%

Manba: Swiss Re Institute²

Yuqoridagi jadval ma'lumotlaridan ko'rinib turibdiki AQSH sug'urta bozorida butun dunyoda yig'ilayotgan jami mukofatlarni qariyb 39-40 foizi yig'ilmoqda. Xitoy va Yaponiyada yig'ilgan sug'urta mukofatlari qariyb 16 foizni tashkil etmoqda. AQSH dunyodagi eng yirik sug'urta bozori hisoblanib 2023-yil yakunlariga ko'ra 2.8 trln. AQSH dollari miqdoridagi sug'urta mukofatini yig'gan³. AQSH sug'urta bozorida sug'urta anderrayerlarini tutgan o'rni ham muhim hisoblanib, sug'urta anderrayerlari boshqa mamlakatlarga nisbatan ko'proq ish haqi olishini ko'rishimiz mumkin.

AQSH da sug'urta anderrayerlari ish haqi fondi⁴.

	Oila birinchi hayot 3.6 ★ 403 sharh 578 ish haqi haqida ma'lumot berildi	Yiliga 174 444 dollar >
	Ozodlik o'zaro sug'urta 3.5 ★ 5,464 sharh 59 ish haqi haqida xabar berilgan	Yiliga 101 108 dollar >
	Sayohatchilar 3.7 ★ 2523 sharh 17 ish haqi haqida xabar berilgan	Yiliga 80 595 dollar >
	Tanlangan sug'urta 3.2 ★ 205 sharh 10 ish haqi haqida xabar berilgan	Yiliga \$77,690 >
	Janubiy qirg'oq sug'urtasi anderrayerlari 4.7 ★ 22 sharh 5 ish haqi haqida xabar berilgan	Yiliga 69 437 dollar >

2 <https://www.swissre.com/institute/research/sigma-research/World-insurance-series.html>.

3 <https://beinsure.com/top-ranking-the-worlds-largest-insurance-markets>.

4 <https://www.indeed.com/career/insurance-underwriter/salaries>.

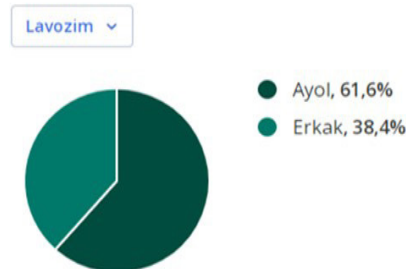

AQSHda sug'urta anderrayterlari bir yilda 80 mingdan 174 mingga AQSH dollari miqdorida ish haqi olayotganligi to'g'risidagi ma'lumotlar tahlilidan xulosa qilib aytishimiz mumkinki sug'urta anderrayterlari sug'urta faoliyatida asosiy xodimlar hisoblanadi.

AQSHda anderrayterlar o'rtasida gender tenglik quydagi foizlarda shakllangan⁵.

AQSHda anderrayterlarni gender statistikasi.

Anderrayterlarning 61,6 foizini ayollar, 38,4 foizini erkaklar tashkil etadi.

Anderrayter Jinsi Nisbati

Jins ⇅	Foizlar ⇅
Ayol	61,6%
Erkak	38,4%

Hozirgi vaqtda AQSHda 105 409 dan ortiq sug'urta anderrayterlari faoliyat yuritayotgan bo'lib, ularning 61.6 foizini ayollar va 38.4 foizini erkaklar tashkil etadi. Anderrayterlarning o'rtacha yoshi 44 yoshni tashkil etmoqda.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Sug'urta faoliyatida anderrayting xizmatining asosiy vazifalaridan biri daromadli sug'urta portfelini muvozanatli boshqarish hisoblanib, sug'urta portfeli sug'urta kompaniyasi tomonidan faoliyati doirasidagi sug'urta klasslari bo'yicha olingan umumiy javobgarlikdir. Sug'urta portfeli muvozanati deganda sug'urta kompaniyasi aktivlari va ustav jamg'armasi doirasida qabul qilingan javobgarlikni sug'urta xodisasi yuz berish ehtimolligidan kelib chiqib sug'urta klasslari bo'yicha uzuluksiz qabul qilish jarayonidir. Sug'urta anderrayteri qaysi sug'urta turi yoki klassi bo'yicha javobgarlikni kamaytirish yoki ko'paytirish haqidagi qarorni qabul qilishi hamda sug'urta vositachilariga beriladigan mukofatlarni belgilab berish orqali sug'urta tashkiloti faoliyatini amalga oshirilishiga xizmat qiluvchi subyekt hisoblanib uning qarori sug'urta tashkilotining moliyaviy barqarorligiga ta'sir etadi. O'rganishlar shuni ko'rsatadiki, O'zbekiston sug'urta bozorini takomillashtirishda sug'urta anderrayterlari sonini mumkin qadar oshirib borish zarur.

Xorijiy davlatlar tajribasidan kelib chiqsak sug'urta anderrayterlari faoliyatini huquqiy asosini kengaytirish hayot sug'urta tarmog'ida sug'urta anderrayterlari faoliyatini yanada oshirish orqali ushbu sug'urta tarmog'ini takomillashtirish zarur. Bugun dunyodagi yalpi yig'ilayotgan sug'urta mukofatlarini qariyb 12 foizini yig'ayotgan Xitoy sug'urta bozorida aynan sug'urta anderrayterlari faoliyati kengaymoqda. Xitoy sug'urta bozori asosan JST ga a'zo bo'lingan 2001-yildan so'ng tezroq rivojlana boshlaganligi hamda qisman transmilliy sug'urta kompaniyalarni ichki sug'urta bozoriga bosqichma - bosqich kirib kelishi bo'yicha imkoniyatlar yaratilganligi tajribasidan kelib chiqib O'zbekiston sug'urta bozoriga ham qisman transmilliy sug'urta kompaniyalarini kirib kelishiga imkoniyat yaratilishi milliy sug'urta kompaniyalarini ba'zi tomondan, ayniqsa sug'urtalanuvchilarni naflantirish bo'yicha tizimli faoliyatini kengayishiga sabab bo'ladi, shuningdek sug'urta anderrayterlari faoliyatiga sun'iy intellektdan foydalangan holda anderrayting xizmatlarini tashkil etish kerak.

Sug'urta kompaniyalarida anderraytingni eng katta vazifasi sug'urta xavf-xatarlarini baholashdan iborat bo'lishi bo'lishi kerak, ushbu vazifani anderrayter zimmasiga qonuniy yuklash va sug'urta hodisalarini chuqur tahlil qilish hamda ekspertizani xulosalarini hisobga olish zarur jarayon hisoblanadi. Agar anderrayterni xulosa qoniqtirmasa qaytadan ekspertiza belgilash huquqini berish kompaniyaga katta foyda keltiradi deb hisoblaymiz.

⁵ <https://www.zippia.com/underwriter-jobs/demographics>.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. А.П.Архипов “Страховой андеррайтинг” Учебник.Москва. Юрайт. 2014 год
2. Федотов М. А. Андеррайтинг в страховании //Финансы и кредит. – 2009. – №. 43 (379). – С. 63-67.
3. Qo'ldoshev Q.M. O'zbekistonda o'zaro sug'urtalashning metodologik asoslarini takomillashtirish. Iqtisodiyot fanlari doktori (DSc) dissertatsiyasi avtoreferati. – T.: 2019. – 75 b.
4. Павлюченко Т. Н. Страховой андеррайтинг как объект бухгалтерского учета //Актуальные вопросы экономических наук. – 2009. – №. 7. – С. 175-180.
5. Джолдасбаева Г. К., Абжалелова Ш. Р., Утекова Л. А. Андеррайтинг в страховании: сущность, современные подходы, пути развития //Вестник НИЦ МИСИ: актуальные вопросы современной науки. – 2018. – №. 13. – С. 15-20.
6. Kihwan K. “The Korean Economy: Past Performance, Current Reforms and Future Prospects” // Korean Development Institute. 2015.
7. WTO Secretariat, “Trade Policy Review: Singapore”, 2018 / URL: www.wto.org/english/tratop_e/tp_r_e/tp_rep_e.htm#bycountry.
8. <https://www.indeed.com/career/insurance-underwriter/salaries>.
9. <https://www.zipppia.com/underwriter-jobs/demographics>.
10. <https://www.swissre.com/institute/research/sigma-research/World-insurance-series.html>.

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2024. № 2

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnalning ilmiyligi:

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.